

Datum: 23.07.2026

Medij: Kompas

Rubrika: Ekonomija

Autori: Redakcija

Teme: Elektroprivreda Srbije (EPS)

Napomena:

Površina: 1018

Naslov: NUKLEARNA U NAJLONKAMA

Strana: 74,75

КОЛУМНА
УНИКЛУОН

РАДИОАКТИВНЕ МИСЛИ

НУКЛЕАРКА У НАЈЛОНКАМА

СЛАВКО ДИМОВИЋ директор Института за нуклеарне науке „Винча“

Пут на успону преко Романије био је под водом од ситне, досадне јесење кише. Сиви голф „седмица“ пробијао се кроз маглу док је мотор у трећој брзини лењо али поуздано савладавао оштре кривине

У

Унутрашњост аутомобила била је претрпана до плафона. На седиштима су се преко кожных торби ваљали згужвани програми са управо завршене научне конференције о нуклеарној енергији у Сарајеву, три празне лименке енергетског пића и гомила пластичних фасцикли са табелама. За воланом је седео Црни, крупни машински инжењер запослен у ЕПС-у. Са рукавима кариране кошуље засуканим до лаката и рукама које су одавале човека са терена, управљао је возилом жустро, секући кривине са самопоуздањем некога ко зна у шраф како ради преносни механизам. Поред њега, на сувозачком месту, седео је Гугл, познати домаћи економиста. Тип-топ сређен и са најновијим паметним сатом који је стално вибрирао. Нагнут напред, држао је крилу таблет на којем су светлели графикони раста бруто домаћег производа. Позади, ушушкан међу торбама и зимским капутима, седео је Гроф, угледни стручњак за радиоактивни отпад. Елегантан, у сакоу од твида са кожним закрпама на лактовима, дремао је наслоњење главе о прозор. Повремено би само трзао капцима када би ауто

налетео на неку јачу рупу. Или када би расправа са предњих седишта постала прегласна.

„Полако са тим обртним моментом на кривини, Црни, просућеш ми макроекономске индикаторе за трећи квартал из руку!“, викнуо је Гугл, трудећи се да надјача брујање мотора и шум брисача, док се Гроф позади само лагано промешкољио и наместио крагну сакоа.

„Ја ти лепо кажем, вас двојица технолога живите у седамдесетим годинама прошлог века. Погледај овог твог стручњака позади што спава, а и тебе за воланом. Каква тешка индустрија, какви реактори и бакрачи? Данас светом владају оперативни профит и брзина поврата инвестиције. Погледај школски пример успеха код нас – фабрику женских најлон-чарапа *Golden Lady* у Ваљеву. Страна директна инвестиција, запослено хиљаду жена, текстил цвета, чарапе иду право у извоз, а БДП скаче одмах. Чист профит, одмах видљив, математика јасна као дан. То подиже земљу, а не ваши пусти нуклеарни снови“.

„Ма какве најлон-чарапе, Гугле, несрећо економска!“, добацио му је Црни, не скидајући поглед са пута, док је Гроф на задњем седишту само тихо уздахнуо у сну, навикнут на њихову галаму.

„Ти би да државу и њену привреду браниш женским хулахопкама од петнаест дена? Па у томе је твој проблем, што ти

видиш само следећи квартал и те твоје шарене *Excel* табеле. Ми овде причамо о металургији, о ковању специјалног челика под притиском за нуклеарне реакторе! Знаш ли ти уопште шта је реакторски суд? То је инжењерски врх света, научна фантастика у пракси. Кад као земља научиш то да направиш, ти држиш технологију наредних стотину година. Ту нема 'купи-продај' за три месеца, то је темељ државе. Ето, пробудићу Грофа па да ти и он објасни, пошто теби економска визија има дубину барске воде“.

Гроф се у том тренутку заиста делимично пробудио. Не отварајући потпуно очи, и оним својим одмереним, професорским тоном, тихо се надовезао из позадине, право из царства снова.

„Чујем те, Црни, не дери се... Гугле, производња реакторских судова, попут онога што у свету ради француски *Framatome* или *Japan Steel Works*, суштински мења индустријски генетски код једне нације“, промрмљао је Гроф са задњег седишта, поново затварајући очи и намештајући главу ближе меком капуту.

„То подиже ниво заваривања, рударства, металургије и контроле квалитета на ниво свемирске технологије. Кад држава поседује такво знање, профит више није питање статистике и јефтине радне снаге, него геополитичке моћи. Погледај Јужну Кореју. Кренули су после рата од нуле, а данас њихов *KEPCO* гради нуклеарне електране по Блиском

Datum: 23.07.2026

Medij: Kompas

Rubrika: Ekonomija

Autori: Redakcija

Teme: Elektroprivreda Srbije (EPS)

Napomena:

Površina: 1018

Naslov: NUKLEARKA U NAJLONKAMA

Strana: 74,75

истоку и диктира услове. Мислиш ли да су до тог нивоа стигли тако што су шили најлонке?"

„Пусти ме сад да одспavam до границе... Чекај, чекај, вас двојица романтичара, један спава а други лети по путу!“, узвратио је Гугл брзо, поново се окрећући ка Црном и сипајући цифре са таблета.

„Ко ће то да плати? Одакле нашој привреди милијарде евра за развој тешке машиноградње и лиценци? Док ви скујете тај ваш један једини реакторски суд, народ ће вам ходати бос и гладан! *Golden Lady* доноси кеш одмах, пуни буџет сваког месеца, обрт капитала је муњевит. То се зове финансијска ликвидност. Ви инжењери бисте потрошили буџет целе земље на три специјална шрафа и комад скупе легуре, а онда бисте чекали педесет година да видите да ли се то исплатило“.

Црни је у том тренутку нагло додао гас, претекао дугачки шлепер са босанским таблицама и затрубио, поново се смејући Гугловој муци.

„Е мој Гугле... Зато инжењер увек може да седне, загреје столицу месец дана, научи те твоје три формуле из економије, сабере приходе и расходе и буде одличан директор финансија. А ти? Па ти не знаш разлику између обичног црног грађевинског лима и аустеничног нерђајућег челика са високим процентом никла! Да ти дамо нацрт нуклеарног реактора, ти би од њега направио фишек за кикирики јер не би знао шта гледаш. Економиста не може да испројектује ни обичан термос за кафу, а камоли нуклеарку. Суштина је у томе да ми стварамо стварну, опипљиву нову вредност, а ви је само пребрајате на крају године и узимате свој проценат. Економија увек прати технологију, никада обрнуто“.

Из мрака задњег седишта поново се зачуо Грофов пригушен, полубудан глас, праћен кратким уздахом умора.

„Тако је... Када је Француска седамдесетих година кренула у чувени Месмеров план и одлучила да изгради преко педесет нуклеарних реактора одједном, њихови тадашњи економисти су чупали косу са главе. Викали су да је то дужничка пропаст и државни банкрот. А шта имају

*Производња реакторских
судова, попут онога
што у свету ради
француски Framatome
или Japan Steel Works,
суштински мења
индустријски генетски
код једне нације*

данас? Француска деценијама има најјефтинију и најстабилнију струју у Европи и зарађује стотине милијарди евра искључиво од извоза електричне енергије суседима. То је прави, дугорочни БДП и стратешка независност једне земље, Гугле, а не брза зарада на еластичним чарапама које пукну при првом обувању... Пусти ме сад стварно, уби ме ова Романија“.

Гугл је љутито куцао по свом таблети, тражећи контрааргументе у табелама светске банке, али се на крају и сам благо насмејао, свестан да га пријатељи свесно притискају у ћошак, чак и када један од њих практично спава.

„То што помињете су историјске аномалије и агресивни државни интервенционизам који данас више не пролази на слободном тржишту!“, бранио се Гугл, иако знатно тише да не буди Грофа потпуно.

„А шта ћемо са ризиком, паметњаковићи? Шта ћемо са ризиком и трошковима декомисије након шездесет година и безбедног складиштења истрошеног горива на десет хиљада година у дубоким тунелима? Ту вам свака економска рачуница и профит падају у дебели минус, гарантујем вам главом“.

Црни је поново улетео у реч, толико гласно да је пригушио звук радија с којег је ишла нека стара рок песма, на шта је Гроф позади само дубоко уздахнуо и навукао капу преко очију.

„Гугле, јеси ли видео на овој конференцији у Сарајеву оне најновије моделе малих модуларних реактора, такозване SMR-ове? Па то је бизнис века! То се

више не гради на лицу места десет година, него се склапа у фабрикама на траци, баш као *Volkswagen*. Серијска производња, стандардизовани делови. Е, ту држава треба хитно да улети са капиталом, да купимо лиценцу, па да наше домаће машинске радионице и фабрике кују и раде делове за цео регион. Замисли наш ЕПС који више не кука због цене угља и филтера за сумпор, него шаље готове реакторске модуле широм Балкана и узима чисте новце“.

Гугл је дубоко уздахнуо, склопио футролу свог таблета и наслонио главу на седиште. На лицу му је титрао препознатљив, топао осмех који је показивао колико заиста ужива у овим вишесатним путним дебатама.

„Ви сте непоправљиви романтичари тешке индустрије и црне металургије“, закључио је Гугл са уздахом олакшања што су коначно изашли из планинских кривина и ушли у мирнији део пута.

„Сањате о циновским ливницама, високим димњацима и радничким самоуправама, а модерним светом данас владају дигиталне платформе, софтвер и брзе инвестиције са минималним ризиком. Али добро... Нека вам буде. Ако вас двојица икада убедите државу и направите тај ваш прворазредни српски реакторски суд, ја обећавам да ћу вам потпуно бесплатно урадити комплетну студију изводљивости. Чисто да вам са потписом и печатом докажем да сте у финансијском губитку од првог дана!“

„Договорено, економиста наш!“, узвратио је Црни гласно, док је ауто убрзавао на равном асфалту.

„Али под само једним условом – да на свечано отварање тог погона и паљење првог реактора дођеш обучен у те твоје *Golden Lady најлон-чарапе*! Чујеш ли ти ово позади, Грофе?“

Са задњег седишта се, уместо одговора, зачуло само равномерно, дубоко дисање и тихо хркање уморног стручњака за радиоактивни отпад. Сва тројица – укључујући и полубудног Грофа који се само благо насмешио у сну – поделила су тај тренутак тишине и блискости, док је Голф сигурно грабио кроз ноћ, остављајући сиви планински усек далеко иза себе. ■

